

**Deszpot
László**

ERDEIFENYŐ-ÁLLOMÁNYOK NEVELÉSI MÓDSZERE

Az elmúlt 15—20 évben ültetett fiatal fenyveseink nagy többségét 100×100 , 100×80 , 140×70 hálózatu kötésben telepítettük, ami hektáronként 10—14 000 csemetét jelent. Fő törekvésünk volt, hogy a záródás minél előbb bekövetkezzék. Ennek érdekében pótlással még beleültettük az elegyfákat. Száraz, tápanyagban szegény homok termőhelyre elegyként ostorfát, ezüsfát, késeimegygyet, akácot stb. ültettünk. Az elegyfák közt helyenként gledicsia is szerepelt.

Ez az elegyítési mód az ápolások megindulásáig meg is felelt. A harmadik évben azonban már nehézségek mutatkoztak. A lombelegy ugyanis túlnőtte a fenyőt és így ezekben a keskeny sortávolságú erdőtelepítésekben gépi művelést alig, vagy egyáltalán nem lehetett végezni. Lókapálás esetében pedig a gledicsiatővis szűrését nem bírták a lovak. Az állatok kikerülték azt és az ekekap a szomszédos sor fenyőegyedeiben tetemes kárt okozott. Más megoldás nem volt, mint a lombelegyet törevágni, kézi kapálást végezni. A kivágott gallyak kiszállítása sok munkát és költséget emésztett fel.

Az ötödik évben megtörtént a műszaki átvétel. A 10—12 éves korban eljött a tisztítás ideje (esetleg egy-két évet meg is késett). A fenyő szorította egymást, a lombelegy pedig legtöbb esetben a fenyő fölé nőtt. A fenyő áthatolhatatlan sűrű állományt képezett, s látszott, hogy ebben az állapotban árt egymásnak. A lombelegy ugyancsak kárára volt a főfafajnak.

*

A fenti eljárással költséges, komoly erdőművelési problémát okoztunk magunknak. Kerestük és ma is keressük a megoldást. Az adott helyzetnek megfelelően feltáró utakat vágunk; ahogyan azt „Az Erdő” 1971. IX. számában *Somogyi József* erdész kollégám is említette. A *dr. Solymos*-féle tisztítási módszer ilyen módosítással jól alkalmazható. A mi esetünkben végeredményben így a beültetett fenyő felét kipusztítottuk; nehéz, balesetveszélyes és nagy költséget igénylő munkával. (A gallyakat ki kellett hordani és el kellett égetni.)

Mint már említettem: az erdeifenyőt száraz homoktermőhelyre telepítettük, ahol a talaj termőerejének fokozása is célunk volt. A kivágott fenyő növekedése folyamán igen sok tápanyagot felhasznált, így erre az eljárásra egyértelműen mondhatjuk, nemcsak hogy nem gazdaságos, de nem is ésszerű. A talaj termőképességének ilyen formájú lerontását nem célszerű folytatni.

Magam kerestem a módját annak, hogy ezt a nevelési feladatot ésszerűbbé és gazdaságosabbá tegyem. A sokféle elgondolás közül az alábbi eljárást találtam a legjobbnak.

A várható erdőművelési feladatokra már az első kivitelkor gondolni kell. A telepítést úgy kell megtervezni, hogy a továbbiakban a fenyőnevelés céljainak ésszerűen és gazdaságosan megfeleljen. Az ilyen száraz, tápanyagban szegény homoki termőhelyeken elengedhetetlen, hogy a talaj termőerejének fenntartása

érdekében lombelegyes állományt létesítsünk. Az ilyen elegyes állományok előnyei ismeretesek. Az elegyfajokot úgy kell megválasztanunk, hogy azok a fent említett céloknak legjobban megfeleljenek.

Soros elegyítést kell alkalmazni a következők szerint:

egy sor fenyő egy sor lomb, sortáv 130—140 cm, tőtávolság fenyőnél 70—80 cm 5000 db/ha, lombnál 100—120 cm 3500 db/ha, összesen 8500 db/ha. A soros elegyítést azért látom jónak, mert a gépi ápolást így könnyebben lehet végrehajtani és ha kell, a visszavágást is gépi úton el lehet végeztetni.

A termőhelynek megfelelően az erdeifenyőt a hajlatok jobb termőhelyére, a feketefenyőt pedig a magasabb, szárazabb részekre ültessük. A lombelegy sorba a jobb termőhelyekre ezüsthársat, nyírt, a gyengébb termőhelyekre bálványfát, késeimegyet, szürkenyárt ültessünk. A hektáronkénti 8500 db csemete kellő időben fog záródni és így elegendő egyed áll a főfafajból is rendelkezésre a későbbi szelektáláshoz. A bálványfától a szakemberek gyakran idegenkednek, mivel sok esetben elnyomja a fenyőt. Az alföldi száraz homok termőhelyeken azonban ez alig fordul elő. Ugyanis minden évben visszafagy, míg a fenyő egyenletesen növekszik. Ha mégis azt látnánk, hogy a bálványfa nyomná a fenyőt, azt gépi úton visszavághatjuk. Természetes, hogy ezt a műveletet koratavasszal, rügyfakadás előtt kell végezni. A bálványfát beletárcsázzuk a talajba, ezzel a termőerőt növeljük és a főfafaj fejlődését így is elősegítjük. A lombelegy újra sarjadzik és az alsó szintben marad. Ha ezt a műveletet a harmadik évben elvégezzük, több ilyen beavatkozásra nincs is szükség.

*

Megemlítem, hogy 1959 tavaszán az Inárcs 15/b erdőrészletben 10,5 ha laza homok területen telepítettünk hasonló eljárással erdei- és feketefenyőt bálványfa és fehérnyár eleggyel. Ez a telepítés ma 12 éves. Az 1962. évben a lombelegyet visszavágtuk. A visszavágást azóta sem kellett megismételni, mert a bálványfák jelenleg csaknem azonos magasságúak a fenyőkkel. Ez esetben az állomány szálanként, és nem sorosan volt elegyítve.

Idejét múltnak és hibásnak tartom azt az elképzelést, hogy hektáronként 10—14 000 db fenyővel akarjuk elérni a minél előbbi záródást. Ebben az esetben ugyanis minden második sor fenyő csak kiegészítő, töltelékfa szerephez jut. Az ilyen 5—6 éves telepítésekben az alsó örvök ágai 80—90 cm hosszúak és így a koronák egymásba tolódnak. Ez is indokolja, hogy az egyik sorba csak lombelegyet telepítsünk. A lombsort addig tartjuk fenn, míg annak segítő hatását látjuk. Mihelyt káros hatását észleljük, gépi úton eltávolítjuk.

A bálványfának jó hatása van a termőerő fokozására, mert a talajt beárnyalja. Meg kell említeni, hogy rovarkárosítója nincs, még a cserebogár is elkerüli. Ezáltal a fenyő is mentesül a rovar károsítóktól. A későbbiekben, gyérítéskor — ha az állomány úgy kívánja — meghagyhatunk belőle. Fája cellulóz- és bútorgyártásra is jól megfelel. Soros elegyítéssel a tisztításnál kivágott fenyők kihordásához szükséges feltáró utak létesítését elkerülhetjük.

*

Most, amikor mind több olyan rossz homok területet kell fásítanunk, amit a mezőgazdaság gazdaságosan nem tud hasznosítani, egyre több erdei- és feketefenyő telepítést kell létesíteni. Fenti állománynevelési eljárással érdemes foglalkozni, hogy a velünk szemben támasztott igényeknek eleget tudjunk tenni.

Az eljárás gazdaságossága már a csemetenevelésben mutatkozik. A drága fenyőcsemetéből csak a fele mennyiség szükséges. A lombcsemete könnyen és egy év alatt megtermelhető. Az ápolás nagyrésze gépesíthető, és a mezőgazdaságban használt erőgépek itt jól felhasználhatók. Mindenkor dolgoztathatunk a Marton-féle tárcsával, még akkor is, ha a fenyő már a 100—150 cm magasságot elérte, mert a gép a lombelegysor felett haladva a kétoldali sorközt tárcsázza.

Az első 3—4 évben a fenyősorokat a lehető leggyakrabban gyomtalanítsuk, a lombelegy sorok gyomtalanítását a második év után elhagyhatjuk. A sorközi tárcsázásra mindaddig szükség van, míg a fenyő árnyékhatására a gyomok létfeltételei megszűnnek.

Tisztításkor a lombelegyet géppel visszavágjuk és betárcsázzuk a talajba, így növelve a fenyő számára a talaj termőerejét. Ekkor már a fenyősorokban is megkezdhetjük a szelektálást. A belenyúlás mértéke természetesen csak óvatos lehet. A felszabadító tisztítás az említett gépi tárcsázással teljesen kiiktatható.

Élve ezekkel a lehetőségekkel és alkalmazva az ilyen eljárást, remélhetjük, hogy munkánk célravezetőbb lesz. Kérem az erdész kartársaimat, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatos tapasztalataikat írják meg bátran. A segítő vélemények közös nagy célunk felé egyengetik az utat.

Erdőpolitika a társadalompolitikai célok szolgálatában (*Forstpolitik im Dienste gesellschaftspolitischer Ziele*) címmel írt tanulmányt N. Rehcock az Allgemeine Forstzeitschrift 1971/1—2. számában. A háború után az életszínvonal gyors növekedése állt az előtérben, és figyelmen kívül hagyták annak a környezetre gyakorolt káros hatásait. A társadalompolitikai szempontok által kikényszerítetten ma a gazdaságpolitika célja: kiegyensúlyozott fejlődésben igazságos elosztása az anyagi javaknak; erőteljes küzdelem a gazdasági fejlődéssel járó környezetkárosítás ellen; igazságos jövedelemeloszlás. Az állam feladata, hogy ennek összehangolt intézkedésekkel eredményt szerezzen.

Az erdőgazdálkodás helyzetét ma a következők jellemzik: a belföldi fahiány egyre nagyobb, és a behozatal egyre nehezebb; az erdőgazdálkodás az egyetlen olyan gazdasági ágazat, amely a működése során nem károsítja környezetét, s ezáltal olyan szolgálatot teljesít, amit eredményében ráfordítások ellenére sem érvényesíthet; végül is helyzetének folyamatos romlásával gazdaságilag érdektelenné válik.

Az ebből a helyzetből következő erdőpolitikai célok: a fatermés növelése, az erdő mennyiségi-minőségi megtartása és lehetőség szerinti szaporítása, javítása, valamint a jövedelmezőség fokozása.

Ezek a célok eszményien egyeznek a társadalompolitikai szempontokkal. Hogy ezeket elérhesse, az erdőgazdaságban középtávon — eltekintve a területnövelés lehetőségétől — elsősorban az élő és tárgyasult munka közötti viszonyt kell megváltoztatni. Az élőmunkát a termelékenység emelésével csökkenteni kell, a tárgyasultat beruházások növelésével akként kell fokozni, hogy közöttük az arány a jelenlegi 70 : 30 helyett legalább 40 : 60 legyen.

Beruházásra főként útépités és gépesítés céljára van szükség. Az NSZK-ra jellemző sokféle, külön-külön nem teherbíró erdőbirtok olyan gépesítés-fejlesztési alap létrehozását tenné szükségessé, amelyből ösztönözni lehetne a gépipari vállalkozásokat a még hiányzó, szükséges gépek kialakítására, gyártására. Az erdőgazdaságokra jellemző alacsony kamatozás (<1%) lehetetlenné teszi az önerőből való fejlesztést. Szükséges ezért, hogy az állam közpénzekből tegye lehetővé a 15 éven belül szükséges beruházásokat. Az erre fordítandó összeget a környezetet károsító üzemek megadóztatásával lehetne előteremteni. Ezek ezt nyilván továbbhárítanák a végtermék felhasználóira, de a környezetvédelem végül is az ő javukat szolgálja.

(Ref.: dr. Babos I.)